

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmä/alatyöryhmän Opettajankoulutus- ja tutkimustyöryhmä loppuraportti

19.3.2021

Jäsenet: Sari Hakola (Suomen Rehtorit ry), Arto Kallioniemi (UNIFI ry), Päivi Lyhykäinen (OAJ ry), Sirpa Rautio (Ihmisoikeuskeskus), Maria Sarkkinen (AMKE ry), Pamela Slotte (UNIFI ry), Marko Susimetsä (Arene ry), Santeri Suvanto (OPH), Matti Tujula (SAKKI ry), Aija Töytäri (OKM), Liisa Vanhanen-Nuutinen (Arene ry)

Puheenjohtaja: Matti Rautiainen (JYU)

Sihteerit: Anna Mikander ja Liisa Männistö

Ryhmän tehtävä

Ryhmän tehtävänä oli laatia suunnitelma

- a) opettajien peruskoulutuksen sekä opettajien ja oppilaitosten muun henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämiseksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta
- b) opettajankoulutusta koskevan tutkimus- ja kehittämishankkeen käynnistämiseksi sekä valtakunnallisen yhteistyön ja kehittämistoiminnan tukemiseksi.

Ryhmän työskentelyn kuvaus

Alatyöryhmä kokoontui neljä kertaa kokonaisena ryhmänä. Tämän lisäksi ryhmä jakaantui kolmeksi pienryhmäksi seuraavilla alueilla: opettajien peruskoulutus, opettajien täydennyskoulutus ja tutkimusta pohtiva ryhmä.

30.11.2020

Käytiin yleistä keskustelua aiheista: 1) Mitä pidät tämän alatyöryhmän tärkeimpänä tavoitteena/tehtävänä? 2) Mitkä ovat mielestäsi a) opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen ja b) teemaa koskevaan tutkimukseen liittyvät suurimmat haasteet? Yhteisen keskustelun pohjalta jatkettiin työtä pienryhmissä, joissa tehtävänä oli hahmotella teeman olennaiset kysymykset ja tuoda ne seuraavaan yhteiseen kokoukseen.

11.1.2021

Alaryhmät esittelivät työskentelyään, minkä perusteella rakentui kaksi kysymystä, johon ryhmä ryhtyi hakemaan ratkaisuja. Nämä kysymykset olivat:

Miten saadaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus laajalti osaksi opettajankouluttajien ja opettajankoulutusyhteisöjen toimintakulttuuria?

Mitä on yhteisöllinen, oppilaitosten arkeen kiinnittyvä pitkäkestoinen täydennyskoulutus (demokratia ja ihmisoikeuskasvatus)?

Jäsenten tehtävä oli seuraavaksi pohtia ratkaisuja kysymyksiin ja pyytää niitä myös ammatillisilta taustaryhmiltä. Tässä vaiheessa ryhmässä päätettiin jättää tutkimusta koskeva osuus käsittelemättä, sillä sen määrittely on järkevintä siinä vaiheessa, kun ohjausryhmä tekee päätöksiä, mitä alaryhmien toimenpiteistä viedään eteenpäin.

8.2.2021

Tehtiin tilannekatsaus alaryhmien työskentelyyn ja sovittiin, että uusia ehdotuksia voi lähettää puheenjohtajalle, joka laati loppuraportin käsikirjoituksen viimeistä kokousta varten.

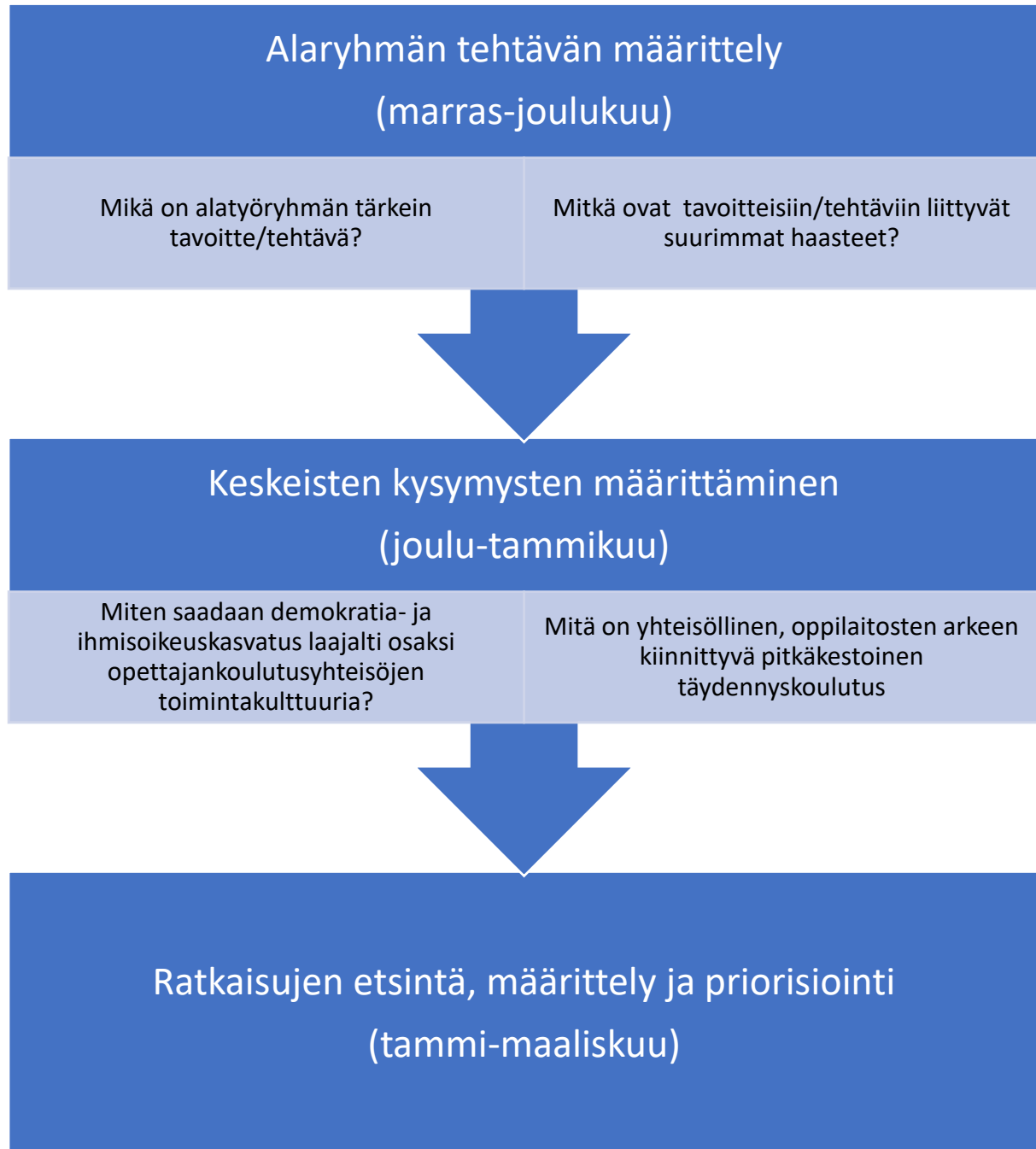
19.3.2021

Käsiteltiin raportti ja priorisoitiin ratkaisuehdotukset (ryhmän priorisoimat ehdotukset kursivoitu).

Yleistä ryhmässä käydystä keskustelusta

Työskentelykuvauksen mukaisesti ryhmässä työskenneltiin hyvin ratkaisukeskeisesti, mutta varsin paljon keskustelua käytiin myös koulutusjärjestelmän luonteeseen liittyvistä kysymyksistä, erityisesti opettajankoulutuksen autonomisuudesta, tutkimuksesta ja sen tarpeellisuudesta sekä opettajankoulutuslaitosten virkarakenteesta, eli siitä, ettei demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen saralla ole lainkaan kohdistettuja toiminimikkeitä. Keskustelua käytiin myös siitä, että myöhemmin valittavat toimenpiteet resurssoidaan riittävästi. Pitkäkestoisena ratkaisuna olisi olennaista löytyä ratkaisu ja resurssit kansalliseen koordintointiin opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen osalta. Ratkaisuehdotusten

eteenpäin kehittämisessä on myös huomioitava, että ne tukevat sekä demokratia- että ihmisoikeuskasvatusta. Myös tutkimuksen merkitys tuotiin keskusteluissa useasti esiin, mutta sen rahoittaminen tapahtuu tutkimusrahoituskanavien myötä.

Kuvio 1. Alaryhmän työskentelyn kuvaus tiivistettynä.

Työryhmän ratkaisuehdotukset opettajien peruskoulutuksen sekä opettajien ja oppilaitosten muun henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämiseksi demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta (ryhmä tekemät priorisoinnit kursivoitu listan alkuun)

OPETTAJANKOULUTUS

Miten saadaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta laajalti osaksi opettajankouluttajien ja opettajankoulutusyhteisöjen toimintakulttuuria?

Ratkaisu: systematisoidaan ja vakiinnutetaan koordinoitua ja viestintää yksiköiden välillä (vaatii resurssin koordinointiin ja verkoston ylläpitämiseen).

Ratkaisu: tuotetaan opetusmateriaalia sekä kehitetään opetusmenetelmiä (kuten pelillisuus), joilla voidaan vastata laajasti eri opettajankoulutusten tarpeisiin demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa).

Ratkaisu: vahvistetaan kokeiluja yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisinä hankkeina (toteutetaan kokeilu yhtäaikaaisesti eri opettajankoulutusyksiköissä). Kokeilut myös raportoidaan.

Ratkaisu: sijoitetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta opintojen alkuun ja luodaan yhteinen orientaatiomateriaali (esim. video ja tähän liittyvä keskustelumateriaali) yksiköille tähän tarkoitukseen.

Ratkaisu: luodaan opettajankoulutettavina oleville nykyistä selkeämpiä paikkoja ja mahdollisuuksia vaikuttaa opettajankoulutusyhteisössä (esimerkiksi versioiteja seuraavista malleista: väärän kuninkaan päivä, ajatushautomot tai hackathon). Tästä työstä on mahdollisuus saada myös opintopisteitä.

Ratkaisu: tehdään enemmän demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuskokeiluja muiden oppilaitosten (esimerkiksi luokanopettajakoulutus – alakoulu) kanssa.

Ratkaisu: vahvistetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen näkökulmaa opettajankoulutusfoorumien työskentelyssä.

Ratkaisu: suunnataan oppiainerajat ylittävät projektit (erityisesti luokan- ja aineenopettajakoulutus) selkeämmin demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen.

Ratkaisu: johto tukee nykyistä vahvemmin demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta niin opetussuunnitelman, opetusohjelman kuin toimintakulttuurin tasolla.

Ratkaisu: vahvistetaan vuorovaikutusta demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta -toimijoiden ja opettajankoulutusyksiköiden kanssa.

Ratkaisu: vahvistetaan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen opetussisältöjä opetussuunnitelmassa sekä opetusohjelmassa.

Ratkaisu: tehdään nykyinen materiaali selkeämmin näkyvämmäksi ja viestitään siitä toimijoille.

TÄYDENNYSKOULUTUS

Mitä on yhteisöllinen, oppilaitosten arkeen kiinnittyvä pitkäkestoinen täydennyskoulutus (demokratia ja ihmisoikeuskasvatus)?

Ratkaisu: jokaisessa oppilaitoksessa on nimetty ja koulutettu demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusvastaava (diok-tutor).

Ratkaisu: luodaan valtakunnallinen täydennyskoulutuskokonaisuus, joka luo oppilaitosyhteisölle pohjaa omalle kouluttautumiselle. Kokonaisuus on orientoiva, ja siihen on poimittu muutama keskeinen idea tutkimustiedon ja kehittämishankkeiden tulosten pohjalta. Kokonaisuus voi koostua esimerkiksi muutamasta innostavasta videosta sekä lyhyestä tekstistä.

Ratkaisu: oppilaitosten johtajien koulutuksessa kiinnitetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen nykyistä enemmän huomiota.

Ratkaisu: oppilaat ja opiskelijat tulevat vahvemaksi osaksi yhteisöjen oppimisprosesseja (mukaan reflektioprosessiin, vrt. seuraava kohta).

Ratkaisu: täydennyskoulutus tulee nähdä entistä enemmän työn reflektiona, jolloin uusi tieto jalostuu yhteisön käytännöksi yhteisöllisenä prosessina.

Ratkaisu: oppilaitosten rakenteita kehitetään niin, että demokriakulttuuriin piirteiden on nykyistä paremmin mahdollista tulla osaksi oppilaitosten toimintakulttuuria.

Ratkaisu: kehittäminen sidotaan vahvasti oppilaitosten arkeen, yhteisön tarpeisiin (yhdessä oppiminen, arjen kehittäminen).

Ratkaisu: vahvennetaan lähiekosysteemiajattelua eli toimintaa vahvistetaan lähiyhteisön eri toimijoiden ja oppilaitosten välillä.

Ratkaisu: tehdään kartoitus, millaisia toimivia täydennyskoulutusmalleja demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksessa on olemassa kansainvälisesti.

Kokonaisuutena monen ehdotuksen kannalta olisi tärkeä, että valtakunnallisella tasolla olisi koordinoiva henkilö, joka toimisi ajankohtaisen tiedon ylläpitäjänä, viestijänä sekä myös kokoon kutsujuna yhteisiin tapahtumiin (etänä/livenä) – vrt. esim. ASPnet.